

เอกสารประกอบการเรียนการสอนแบบสื่อ Electronics
หลักสูตรท้องถิ่น “เมืองเชียงราย” สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

เล่มที่
๑

ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเชียงราย

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารประกอบการเรียนการสอนแบบสื่อ Electronics
หลักสูตรท้องถิ่น “เมืองเชียงราย” สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

เล่มที่ ๔

เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเชียงราย

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

เอกสารประกอบการเรียนการสอนแบบสื่อ Electronics หลักสูตรท้องถิ่น “เมืองเชียงราย” สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย ได้จัดทำขึ้น มีความประสงค์ให้ผู้เรียน หรือเยาวชนในจังหวัดเชียงราย ได้มีความรู้ ความเข้าใจ และทราบถึงประวัติความเป็นมา พื้นฐานบรรพบุรุษของชาวเชียงราย เพื่อเยาวชนของจังหวัด เชียงรายเกิดความรัก ความสามัคคี และหวงแหนถิ่นกำเนิดของตนเอง เกิดการรวมพลังอันจะ นำไปสู่การพัฒนา การธำรงรักษาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้เป็นสมบัติสืบทอดสู่ลูกหลานต่อไป

สำหรับเอกสารประกอบการเรียนการสอนแบบสื่อ Electronics หลักสูตรท้องถิ่น “เมืองเชียงราย” สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เล่มที่ ๔ ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เชียงรายนี้ จะกล่าวถึง วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนเชียงราย เทศกาลและงานประเพณีของ จังหวัดเชียงราย ศิลปะ ประติมากรรมและสถาปัตยกรรมของจังหวัดเชียงราย และชาวเชียงราย สืบสานภูมิปัญญาล้านนา ซึ่งสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย โดยคณะศึกษานิเทศก์ และ บุคลากรที่เกี่ยวข้องของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย ได้ระดมความรู้ ความมุ่งมั่น เพื่อที่จะให้การดำเนินการในครั้งนี้ประสบความสำเร็จ และให้เอกสารชุดนี้มีความสมบูรณ์ น่าสนใจ น่าอ่าน และน่าศึกษาเรียนรู้มากยิ่งขึ้น จึงได้ศึกษาค้นคว้ารายละเอียด เนื้อหา สารระ ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดเชียงราย จากตำรา และเอกสารที่สามารถอ้างอิง เชื่อถือได้ นำมา เรียบเรียงเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอน แบบสื่อ Electronics ที่มีภาพประกอบเรื่องราว ในเอกสารแต่ละเล่ม ที่สอดคล้องและสามารถสื่อความหมาย ความสำคัญกับเรื่องราว และ เหตุการณ์ต่าง ๆ พร้อมกับแบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน และแบบฝึกหัด นอกจากนี้ผู้ ศึกษาเอกสารชุดนี้ จะได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องราวที่เกี่ยวกับจังหวัดเชียงรายแล้ว ยังได้ฝึกทักษะ ทางด้านการอ่าน การคิดวิเคราะห์ มีนิสัยรักการอ่าน การแสวงหาความรู้ และรักและหวงแหน มรดกที่บรรพบุรุษของชาวเชียงรายได้ทิ้งไว้ให้ลูกหลานได้สืบทอดตลอดไป

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย

คำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการเรียนการสอน แบบสื่อ Electronics หลักสูตรท้องถิ่น “เมืองเชียงราย”

เอกสารประกอบการเรียนการสอนแบบสื่อ Electronics หลักสูตรท้องถิ่น “เมืองเชียงราย” นี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย ได้จัดทำขึ้นสำหรับสถานศึกษา ในจังหวัดเชียงราย ที่มีการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่มีความสนใจ และมีความประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดเชียงราย ผู้เรียนจะได้ รู้จักจังหวัดเชียงรายได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่าน ผู้เรียนแสดงได้ ความสามารถเพิ่มพูนประสบการณ์ได้ดี และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับ ประวัติ ความเป็นมาของท้องถิ่นเมืองเชียงราย

เอกสารประกอบการเรียนการสอนแบบสื่อ Electronics หลักสูตรท้องถิ่น “เมืองเชียงราย” นี้ มีทั้งหมด ๗ เล่ม/เรื่อง ซึ่งเป็นเนื้อหา สาระที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดเชียงราย ทั้งหมด เรียงลำดับเนื้อหาตามลำดับ ได้แก่

- เล่มที่ ๑ ประวัติศาสตร์เมืองเชียงราย
- เล่มที่ ๒ ภูมิศาสตร์จังหวัดเชียงราย
- เล่มที่ ๓ การเมืองการปกครองของจังหวัดเชียงราย
- เล่มที่ ๔ ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดเชียงราย
- เล่มที่ ๕ สถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย
- เล่มที่ ๖ บุคคลสำคัญในจังหวัดเชียงราย
- เล่มที่ ๗ อาชีพสำคัญของประชาชนในจังหวัดเชียงราย

สำหรับเอกสารประกอบการเรียนการสอนแบบสื่อ Electronics หลักสูตรท้องถิ่น “เมืองเชียงราย” เล่มที่ ๔ เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเชียงราย มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนเชียงราย เทศกาลและงานประเพณีของจังหวัดเชียงราย ศิลปะ ประติมากรรมและสถาปัตยกรรมของจังหวัดเชียงราย ชาวเชียงรายสืบสานภูมิปัญญาล้านนา และเพื่อให้การศึกษาเกี่ยวกับจังหวัดเชียงรายให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น ควรปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาจุดประสงค์ให้เข้าใจ
๒. ทำแบบทดสอบเพื่อวัดระดับความรู้ความเข้าใจก่อนเรียนของตนเอง
๓. ศึกษาเนื้อหาสาระในเอกสารประกอบการเรียนการสอนแบบสื่อ Electronics หลักสูตรท้องถิ่น “เมืองเชียงราย” โดยละเอียด ประกอบกับการศึกษาค้นคว้า ในเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องอื่น
๔. ทำแบบฝึกหัด
๕. เมื่อปฏิบัติครบทุกกิจกรรมแล้ว ทำแบบทดสอบหลังเรียน

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม และประเพณีของชาวเชียงราย
๒. อธิบายวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวเชียงรายได้
๓. อธิบายเทศกาลและงานประเพณีของจังหวัดเชียงรายได้
๔. อธิบายศิลปะ ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมของจังหวัดเชียงรายได้
๕. เห็นคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรมของไทย และของจังหวัดเชียงราย และช่วยกันสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมต่อไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลานได้

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเชียงราย

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว แล้วทำเครื่องหมาย ✕
ลงในกระดาษคำตอบให้ตรงกับข้อที่เลือก

๑. เพราะเหตุใดวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนเชียงรายถึงมีความผสมผสานทางวัฒนธรรมของหลายเชื้อชาติ
 - ก. การดำเนินชีวิตของกลุ่มคนที่เปลี่ยนแปลงไปตามเชื้อชาติ ท้องถิ่น
 - ข. เป็นวัฒนธรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น
 - ค. วัฒนธรรมที่คนส่วนใหญ่ยอมรับนับถือ
 - ง. เชียงรายเป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน

๒. ข้อใดเป็นประเพณีที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนา
 - ก. ประเพณีการแข่งขันเรือ
 - ข. ประเพณียี่เป็ง
 - ค. การสืบทอด
 - ง. ประเพณีจุดบั้งไฟ

๓. กลุ่มชนที่ใหญ่ที่สุดในเชียงราย คือกลุ่มชนใด
 - ก. ชาวเขา
 - ข. คนเมือง
 - ค. ไทยใหญ่
 - ง. ไทยลื้อ

๔. ภาษาถิ่นที่คนเมืองใ้ช้อยู่เรียกว่าภาษาอะไร
 - ก. ภาษาลื้อ
 - ข. ภาษาพื้นเมือง
 - ค. ภาษายอง
 - ง. ภาษาไทย

๕. คำว่า “เตี้ยว” หรือ “เตี้ยวสะตอ” หมายถึงอะไร
- เสื่อแขนยาวของคนล้านนา
 - เสื่อแขนสามส่วนของคนล้านนา
 - กางเกงสามส่วนของคนล้านนา
 - กางเกงขาสั้นของคนล้านนา
๖. ประเพณีใดเกิดจากความเชื่อ
- ประเพณียี่เป็ง
 - ประเพณีสงกรานต์
 - ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า
 - ประเพณีนมัสการพระธาตุดอยตุง
๗. ผู้ชายที่บวชเป็นพระ ถ้าลาสิกขาบทยออกมาแล้ว จะเรียกค่าน้ำหนักชื่อว่าอย่างไร
- อ้อย ข. น้อย
 - หนาน ง. คุณท่าน
๘. ข้อใดคือวงดนตรีของชาวล้านนา
- วงสะล้อ ซอ ซึง
 - วงปี่พาทย์
 - วงเครื่องสาย
 - วงดนตรีสากล
๙. ประเพณี “ตานก๋วยสลาก” มีความหมายตรงกับข้อใด
- ประเพณียี่เป็ง
 - ประเพณี
 - ประเพณีตานสลากภัต
 - ประเพณีฮ้องขวัญ
๑๐. พระธาตุดอยตุง มีความสำคัญอย่างไรต่อคนเชียงราย
- เป็นพระธาตุอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวเชียงราย
 - เป็นพระธาตุที่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ในวัดเลย
 - เป็นพระธาตุเก่าจอมของจังหวัดเชียงราย
 - เป็นที่ประทับของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเชียงราย

ข้อที่ ๑	คำตอบ คือ	ข้อ ง.
ข้อที่ ๒	คำตอบ คือ	ข้อ ข.
ข้อที่ ๓	คำตอบ คือ	ข้อ ข.
ข้อที่ ๔	คำตอบ คือ	ข้อ ข.
ข้อที่ ๕	คำตอบ คือ	ข้อ ค.
ข้อที่ ๖	คำตอบ คือ	ข้อ ค.
ข้อที่ ๗	คำตอบ คือ	ข้อ ค.
ข้อที่ ๘	คำตอบ คือ	ข้อ ก.
ข้อที่ ๙	คำตอบ คือ	ข้อ ค.
ข้อที่ ๑๐	คำตอบ คือ	ข้อ ก.

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
คำนำ	ก
คำชี้แจง	ข
จุดประสงค์การเรียนรู้	ค
แบบทดสอบก่อนเรียน	ง-ฉ
สารบัญ	ช
วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวเชียงราย	๑
เทศกาลและงานประเพณีของจังหวัดเชียงราย	๙
ศิลปะ ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมของจังหวัดเชียงราย	๑๕
ชาวเชียงรายสืบสานภูมิปัญญาล้านนา	๑๙
บรรณานุกรม	๒๘
ภาคผนวก	๓๐
- แบบฝึกหัด	๓๑
- แบบทดสอบหลังเรียน	๓๓

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวเชียงราย

คนไทยล้านนามีชีวิตและความเป็นอยู่อยู่ด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา หุบเขา มีพื้นที่ราบจำนวนน้อย ชาวบ้านทำนาแบบนาทน้ำ พื้นที่สูงปลูกข้าวไร่ พื้นที่ในที่ราบแอ่งเขาอุดมสมบูรณ์ ปลูกข้าวและพืชอื่น ๆ ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบผลิตเพื่อให้พออยู่พอกิน

คนไทยภาคเหนือนิยมปลูกบ้านอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้าน หากพื้นที่ใดอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำนา มีแม่น้ำไหลผ่าน ก็จะมีหมู่บ้านกระจุกอยู่เป็นหย่อม ๆ ตามลุ่มแม่น้ำ ลักษณะบ้านจะเป็นบ้านไม้ยกสูง มีใต้ถุนโล่ง เป็นที่เก็บของเครื่องมือทำเกษตร และเป็นที่พักผ่อนหรือพักผ่อนยามว่างได้ด้วย

ลักษณะเด่นของวัฒนธรรมของคนภาคเหนือ หรือคนล้านนา ในด้านต่าง ๆ ได้แก่

๑. ภาษาพูด เป็นภาษาไทยท้องถิ่นของชาวเหนือ ที่เรียกว่า “คำเมือง” และนอกจากนี้ ก็ยังมีภาษาของชนเผ่าต่างๆ อีกมากมาย

๒. การรับประทานอาหาร มีข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก น้ำพริกอ่อง แกงแค เป็นต้น

๓. การละเล่นและรื่นเริง ใช้ดนตรีพื้นเมืองที่มีลักษณะของเสียงดนตรี ที่แสดงถึงความอ่อนโยน เช่น การฟ้อนเล็บ การรำเทียน เป็นต้น

สำหรับจังหวัดเชียงรายซึ่งเป็นเมืองเก่าแก่ดั้งเดิม และมีวัฒนธรรมสืบทอดมาเป็นเวลายาวนาน และยังมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมของหลายเชื้อชาติ เนื่องจากจังหวัดเชียงรายมีการติดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็นพม่าและลาวมาช้านาน ซึ่งสามารถเห็นได้จากรูปแบบอาคาร วัด ได้รับอิทธิพลมาจากลาวและพม่า และด้วยหลักฐานทางประวัติศาสตร์เชียงราย ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำกก โดยมีร่องรอยของเมืองที่เจริญทางวัฒนธรรมและศิลปะอยู่ตามริมแม่น้ำกกเป็นจำนวนมาก

ด้านภาษา

เชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีภาษาและวรรณกรรมพื้นบ้านหลากหลายของท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ภาษาเขียนที่พบมากคือ จารึก คัมภีร์ ไບลาน สมุดข่อย เป็นภาษาเขียนที่เรียกว่า “อักษรล้านนา” หรือ “ตัวเมือง” หรือ “คำเมือง” นั่นเอง

เนื่องจากคนเชียงรายในปัจจุบันประกอบด้วย กลุ่มชนหลายชาติพันธุ์ ซึ่งอพยพมาจากหลายแห่ง ซึ่งมีชาวไทยใหญ่ ไทลื้อ ไทจีน ไทยวน คนเมือง ทำให้มีภาษา

ใช้หลายภาษา เช่น ภาษาไทย เป็นภาษาที่ใช้ในทางราชการ ภาษาคำเมืองหรือภาษาล้านนา ภาษายอง ภาษาลื้อ ภาษาลาว (อีสาน) ภาษาของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เป็นต้น^๑

- ภาษาพื้นเมือง (อู่กำเมือง) เป็นภาษาพูดของคนพื้นเพดั้งเดิม ที่อาศัยมาก่อนอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในจังหวัดเชียงราย

- ภาษายอง เป็นภาษาพูดของกลุ่มชนชาวยองที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่อดีต

- ภาษาลื้อ เป็นภาษาพูดของกลุ่มคนเชื้อสายลื้อ ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานจังหวัดเชียงรายในอดีตเช่นกัน

- ภาษาชนเผ่า หรือที่เรียกกันว่า ภาษาชาวเขา เป็นภาษาของชาวไทยภูเขาของแต่ละชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ภูเขา และพื้นที่ราบอยู่ในหลาย ๆ อำเภอของจังหวัดเชียงราย

- ภาษาลาว (อีสาน) เป็นภาษาที่ใช้ในชุมชน หมู่บ้านของผู้คนอีสานที่อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย มาตั้งถิ่นฐานที่ทำมาหากินของครอบครัวซึ่งมาอาศัยอยู่ในพื้นที่ในหลาย ๆ อำเภอของจังหวัดเชียงรายมาช้านาน

๑. หนังสือ ๗๕๐ ปีเมืองเชียงราย เนื่องในงานศิลปะหัตถกรรมนักเรียน ภาคเหนือ. เชียงราย : สำนักพิมพ์ลื้อล้านนา, ๒๕๕๓.

อักษรล้านนา^๖

ด	ด	ด	ด	ด	ด		
ก	ข	ค	ค	ข	ง		
อ	บ	ด	ด	ด	ด		
จ	จ	ช	ช	ฉ	ฉ		
ข	ข	ข	ข	ข			
ฎ	ฎ	ค	ค	ค			
ฏ	ฏ	ค	ค	ค			
ด	ด	ด	ด	ด			
ค	ก	ท	ค	น			
ช	ป	ส	ช	ด	ด	ว	จ
บ	ป	ผ	ผ	พ	พ	ภ	ม
ข	ย	ล	ล	อ	จ	ด	น
ย	อ	ร	ล	ว	ห	ค	ส
ร	อ	อ	อ				
ท	พ	อ	ส				

๖. อนุสรณ์การสมโภชเมืองเชียงราย ๓๒๕ ปี. เชียงใหม่ : เชียงใหม่สหนวกิจ, ๒๕๒๙.

ด้านการแต่งกาย

การแต่งกายของชาวเขียงรายปัจจุบันจะแต่งกายทั่วไปตามสมัยนิยม และเมื่อถึงเวลายานบุญหรือเทศกาลประเพณีต่าง ๆ จะแต่งกายตามแบบฉบับของชาวเหนือ คือผู้ชายจะนุ่งกางเกงขายาวลักษณะแบบ ๓ ส่วน เรียกว่า “เตี้ยว” หรือ “เตี้ยวสะดอ” ทำจากผ้าฝ้ายย้อมสีน้ำเงินหรือสีดำ ส่วนเสื้อก็นิยมสวมเสื้อผ้าฝ้ายคอกลม แขนสั้นแบบผ่าอก กระดุม ๕ เม็ด สีน้ำเงินหรือสีดำ เช่นเดียวกัน เรียกว่า เสื้อม่อฮ่อม สำหรับหญิงชาวเหนือจะนุ่งผ้าซิ่น (ผ้าถุง) ยาวเกือบถึงตาตุ่ม นิยมนุ่งทั้งสาวและคนแก่ ผ้าถุงจะมีความประณีตงดงาม ตีนซิ่นจะมีลวดลายงดงาม ส่วนเสื้อจะเป็นเสื้อคอกลม มีสีสันลวดลายสวยงามเช่นเดียวกัน เรื่องการแต่งกายนี้ หญิงชาวเหนือจะแต่งตัวให้สวยงามอยู่เสมอ ซึ่งชาวเหนือถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ

การแต่งกายของชาย - หญิงชาวเขียงราย

ด้านความคิดและความเชื่อ

ชาวเขียงรายก็เหมือนคนภาคเหนือส่วนใหญ่ มีความเชื่อเรื่องผีเช่นเดียวกัน แต่ละบ้าน แต่ละตระกูลก็จะมีผีประจำบ้าน ประจำตระกูล ดังนั้น แต่ละหมู่บ้านหรือแต่ละบ้านก็มีประเพณีเลี้ยงผี เช่น ผีปู่ย่า ผีมด ผีเมง ผีเสื้อเมือง เป็นต้น เมื่อพุทธศาสนาเผยแผ่มายังภาคเหนือ คนเขียงรายก็รับเอาพุทธศาสนาเป็นสรณะ คนเขียงรายเป็นพุทธ

มาแกะกะที่ตี และปฏิบัติศาสนกิจเคร่งครัด แทบทุกหมู่บ้านจะมีวัดประจำหมู่บ้าน พ่อแม่ที่มีลูกชายจะนิยมให้ลูกชายบวชเรียน และนิยมให้ลูกชายบวชเณร เมื่อบวชเป็นเณรก็เรียนหนังสือศึกษาพุทธศาสนาที่วัด พออายุได้ประมาณ ๑๙ ปีก็ลาสิกขา แล้วจะมีคำนำหน้าว่า “น้อย” เช่น น้อยไชยา ส่วนผู้ที่บวชเป็นพระ ถ้าสึกขาบทยออกมาเป็นฆราวาสก็จะมีคำนำหน้าว่า “หนาน” เช่น หนานโฮะ หนานอินตา เป็นต้น

ด้านศิลปะและดนตรี

ชาวเชียงรายมีชีวิตอยู่กับธรรมชาติจึงมีจิตใจอ่อนโยน เป็นคนมีนิสัยรักความงาม รักศิลปะและดนตรี ด้านศิลปะนับว่ามีความชำนาญเป็นเยี่ยม ผู้ชายชาวเชียงรายมีฝีมือด้านช่างเป็นเยี่ยม งานศิลปะเด่น ๆ เช่น งานปูนปั้น งานแกะสลักไม้ การทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน ล้วนแสดงให้เห็นถึงฝีมือทางด้านศิลปะที่งดงามยิ่ง

ทางด้านดนตรีและการละเล่นก็จะมีวงดนตรีที่เรียกว่า “วงสะล้อ ซอ ซิ่ง” ส่วนการฟ้อนก็มีฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน การละเล่นพื้นบ้านก็มีการจ้อย การซอ ซึ่งแสดงเป็นเรื่องราว แสดงการขับเกี่ยวพาราสีกัน การแสดงซอพื้นเมืองจะปรากฏให้เห็นตามงานเทศกาลทั่วไป ปัจจุบันแม้จะลดน้อยลงไปบ้าง แต่ก็ยังเป็นที่ยอดนิยมอยู่

“วงสะล้อ ซอ ซิ่ง” คือ วงดนตรี ที่นำเอาเครื่องดนตรี ประเภทเครื่องสาย คือ ซิ่ง สะล้อ และเครื่องประกอบจังหวะมาบรรเลงรวมกันเป็นวง ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในภาคเหนือ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถือว่าเป็นวงดนตรีพื้นบ้านของท้องถิ่นล้านนา

วงดนตรีสะล้อ ซอ ซิ่ง

สะล้อ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายที่ใช้การเล่นโดยการสี

ซอ เป็นภาษาพื้นบ้านล้านนา หมายถึง การขับร้องเพลง

ซึง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย ที่ใช้วิธีการเล่นโดยการดีด

คำว คือคำประพันธ์ที่มีลักษณะร้อยรัด สัมผัสสอดเกี่ยวกันไปแบบร้อยและจบลงด้วยโคลงสุภาพ มีหลายชนิดคือ เรื่องที่ปรากฏในเทศนาธรรม เรียกว่า คำวธรรม ถ้านำไปอ่านเป็นทำนองเสนาะเรียกว่า คำวซอหรือเล่าคำว และถ้าหากเป็นการขับลำนำตอนไปแอ้วสาวเรียกว่า “จ้อย” และที่ชาวบ้านที่พูดคล้องจองกันก็เรียกว่า “อู้เป็นคำวเป็นเครือ”

ด้านอาหารการกิน

คนไทยทางภาคเหนือนิยมรับประทานข้าวเหนียวเป็นหลักทั้ง ๓ มื้อ ส่วนกับข้าวก็จะเป็นพวกเนื้อสัตว์ (เนื้อวัว เนื้อควาย หมู ไก่ ปลา) และผักต่าง ๆ ลักษณะการประกอบอาหารก็จะมีทั้งชนิดแห้งและน้ำ เช่น ลาบ หลู้ ใส่อั่ว แกงฮังเล แกงอ่อม แกงโฮะ ผักกาดจอบ เป็นต้น

สำหรับวัฒนธรรมการบริโภคอาหารพื้นเมือง ทางภาคเหนือของจังหวัดเชียงราย โดยทั่วไปก็คล้าย ๆ กับจังหวัดทางภาคเหนือตอนบน แต่เชียงรายจะมีเอกลักษณ์ของตนเองในเรื่องของรสชาติ และเครื่องปรุง เช่น ขนมจีนน้ำเงี้ยว ลาบเชียงราย ใส้กรอก ใส่อั่ว หนั๋งควายจี ส่วนการบริโภคอาหารจะเป็นไปตามฤดูกาล และประเพณีของท้องถิ่น

สำหรับข้าวหรือขันโตกกับข้าว วัฒนธรรมการกินของชาวล้านนา

หลู้ คือ ลาบทางภาคเหนือแต่มีเลือดผสมด้วย หลู้ทำจากเนื้อหมู วัว ควาย นำมา สับให้ละเอียด ผสมด้วยเครื่องเทศ มีเครื่องในสัตว์หั่นเป็นชิ้น ๆ ผสมลงไปด้วยก็ได้ รสเปรี้ยว เค็ม เผ็ด รสร้อนแรง นิยมกินกับเหล้า และมีผักต่าง ๆ มาแกล้ม ทางภาคอีสานลักษณะ คล้ายกัน เรียกว่า ลาบเลือด

ลาบ ลาบในภาคเหนือแตกต่างจากลาบอีสานโดยจะปรุงด้วยพริกลาบและ กระเทียมเจียวลาบเหนือ (ลาบเมือง) จะสับเลือดไปพร้อม ๆ กับสับเนื้อ เป็นภูมิปัญญา เพราะถ้าไม่ใส่เวลาสับเนื้อ เนื้อจะกระเด็นออกนอกเขียง เครื่องเทศของลาบเมืองจะมี เยอะกว่า ได้แก่ ดีปลี มะแขว่น (พืชเฉพาะถิ่น) นอกจากนี้จะมีผักโรยหน้าและคนผสม เพิ่มอีกอย่างที่แตกต่างกันคือ ผักไผ่ (พืชพื้นบ้าน)

หลู้

ลาบ

ไส้อั่ว เป็นอาหารพื้นเมือง ทำมาจากเนื้อหมูบด ผสมพริกแห้ง กระเทียม ขมิ้น ข่า ใบมะกรูด หอมแดงและเครื่องปรุงรส แล้วรอกกลงไปในไส้หมูที่เกลาจนบางแล้ว ปิดให้เป็น ท่อนพอประมาณ จากนั้นนำไปย่างให้สุก จะทำให้มีกลิ่นหอมน่ารับประทาน

แกงฮังเล เป็นอาหารที่นิยมรับประทานให้ครอบครัว และงานเลี้ยงของคนพื้นเมือง และยังเป็นอาหารที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างประเทศนิยมรับประทาน โดยเฉพาะ เป็นอาหารพื้นเมืองที่ใช้ในงานขันโตก แกงฮังเลให้พลังงานจากเนื้อหมูและมันหมู และคุณค่า จากสมุนไพร

แกงอ่อม เป็นแกงประเภทเนื้อสัตว์ เช่น เนื้อวัว เนื้อควาย เนื้อหมู และเนื้อไก่ หรือจำพวกเครื่องในของวัว ควาย หมู เป็นต้น จะเรียกชื่อแกงอ่อมตามเนื้อที่เอามาแกง เช่น แกงอ่อมไก่ แกงอ่อมจิ้นวัว แกงอ่อมเครื่องในหมู แกงอ่อมเครื่องในวัว แกงอ่อม เครื่องในควาย เป็นต้น

ไส้อ้ว

แกงฮังเล

แกงโหะ คำว่า “โหะ” แปลว่า รวม ซึ่งหมายถึงการนำเอาอาหารหลาย ๆ อย่างมารวมกัน ในสมัยก่อนแกงโหะมักจะทำจากอาหารที่เหลือหลาย ๆ อย่างรวมกัน โดยอาจมีการปรุงรสตามใจชอบ หรือ เติมบางอย่าง เช่น วุ้นเส้น หน่อไม้ และแต่งกลิ่นโดยใส่ใบมะกรูด ตะไคร้ ปัจจุบัน นิยมใช้ของสดในการปรุง และใช้แกงฮังเลเป็นเครื่องปรุง

จอผักกาด เป็นอาหารที่คนพื้นเมืองภาคเหนือคุ้นเคยเป็นอย่างดี “จอ” เป็นการปรุงอาหารประเภทผัก โดยการนำน้ำใส่หม้อตั้งไฟปรุงด้วย เกลือ กะปิ ปลาร้า เมื่อน้ำเดือดจึงใส่ผักลงไป จากนั้นจึงเติมรสเปรี้ยวด้วยน้ำมะขามเปียกหรือมะขามสด (ไม่นิยมน้ำมะนาว มะเขือเทศ มะกรูด) การจอนี้อาจใส่กระดูกหมูด้วยก็ได้ ชนิดผักที่มีการนำมาจอ เช่น ผักกาด ผักหนาม ผักกูด ผักบุง ซึ่งผักที่นิยมมาจอมากที่สุด ได้แก่ ผักกาดจ้อน หรือผักกาดกวางตุ้งที่กำลังออกดอก ซึ่งบางแห่งนิยมใส่ถั่วเน่าแผ่นผิงไฟและน้ำอ้อย

จอผักกาด

แกงโห๊ะ

เทศกาลและงานประเพณีของจังหวัดเชียงราย

ประเพณีที่ยังมีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันของชาวเชียงราย ได้แก่ ประเพณีเดินขึ้นพระธาตุดอยตุง ประเพณีไหว้สาพญามังราย ประเพณีตานสลากภัต ประเพณีทำบุญปอย ประเพณีการแข่งเรือเชียงแสน เป็นต้น

ประเพณีเดินขึ้นพระธาตุดอยตุง

พระธาตุดอยตุง นอกจากจะเป็นหลักฐานสำคัญในการตั้งถิ่นฐานของปฐมกษัตริย์ราชวงศ์มังรายแล้ว ยังเป็นที่เคารพเลื่อมใสของชาวเชียงราย และชาวไทยทั้งประเทศ พระธาตุดอยตุงเป็นพระธาตุเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่เก่าแก่ที่สุดของล้านนา รวมถึงความเชื่อเรื่องตุงยาว ๑,๐๐๐ วา ที่ปกิบูชาพระธาตุ โดยยังปรากฏหลุมเสาดุงขนาดใหญ่ใกล้กับพระธาตุ จนเป็นที่มาของชื่อพระธาตุดอยตุง จึงเกิดประเพณีการเดินแสวงบุญขึ้นพระธาตุดอยตุงจนถึงปัจจุบันก็ยังปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยตลอด

การขึ้นไปนมัสการพระธาตุดอยตุง เป็นประเพณีของชาวล้านนา รวมทั้งชาวไทยใหญ่ในพม่า ถือเป็นปฏิบัติสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยพากันเดินไปตามเส้นทาง เล็ก ๆ ซึ่งแต่โบราณนั้นทางเดินทั้งสองข้างทางเต็มไปด้วยต้นไม้ที่รกเลื้อย อันเป็นอุปสรรคต่อการเดินทางอย่างยิ่ง แต่ด้วยความศรัทธาที่ชาวบ้านมีต่อองค์พระธาตุดอยตุง จึงชักนำให้บุคคลหลายวัย หลายอาชีพ เดินขึ้นสู่พระธาตุดอยตุง

ตามตำนานเล่าสืบต่อมาว่า เจดีย์พระธาตุดอยตุง เป็นเจดีย์ประจำปีเกิด คือปีหมู หรือปีกุนของภาคกลาง ด้วยเหตุนี้พระธาตุดอยตุงจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนที่เกิดปีหมู หรือปีกุน ซึ่งคนที่เกิดปีดังกล่าวต้องไปนมัสการหรือปรนนิบัติดอยตุง และเจดีย์พระธาตุข้างมูบอย่างน้อยหนึ่งครั้งในช่วงที่มีชีวิตอยู่ ด้วยการปิดกวาดบริเวณพระธาตุบริจาคเงินบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นต้น

ชาวล้านน่ายังมีความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุดอยตุงในสิ่งเหนือธรรมชาติที่ปรากฏให้ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงกับพระบรมธาตุ ให้เห็นตุงสีสนต่างๆ ที่มีความยาวหลายร้อยเมตรอยู่เหนือพระธาตุในเวลากลางวัน และมีคนเห็นลูกแก้วสุกสว่างลอยขึ้นไปจากบริเวณองค์พระธาตุ พุ่งไปทางทิศที่ตั้งของเมืองเชียงรายในตอนกลางคืน ช่วงขึ้น ๑๔-๑๕ ค่ำ ถ้ามีสภาพอากาศที่แปรปรวน อาทิ ฝนตก ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า พายุ ท้องฟ้ามีดครึ้ม ชาวบ้านก็พากันเข้าใจว่ามีบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ขึ้นมามัสการพระธาตุ กระทำตนผิดจารีตประเพณีที่ดั่งาม ทำให้เกิดอาเพศธรรมชาติวิปริตขึ้น ดังนั้นพระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนที่ขึ้นไปนมัสการพระธาตุ จะร่วมทำพิธีทางศาสนาดังกล่าว สภาพที่แปรปรวนจะกลับคืนสู่สภาพปกติอย่างปาฏิหาริย์

ประเพณีนมัสการพระธาตุดอยตุงที่จัดทำกันทุกๆ ปี

ด้วยเหตุนี้ในทุกๆ ปี จะมีการขึ้นไปนมัสการพระธาตุดอยตุง พระสงฆ์ที่จำวัด รวมทั้งพระสงฆ์ที่ขึ้นไปก็จะร่วมกับชาวบ้าน ทำพิธีสวดเบิกพระธาตุ เพื่อขอขมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และขอให้พระธาตุดำรงอยู่อย่างมั่นคงถาวร รวมทั้งขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้คุ้มครองและยังความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่ขึ้นไปนมัสการพระธาตุ

สำหรับกำหนดงานนมัสการประเพณีขึ้นพระธาตุดอยตุงมักจะจัดขึ้นในระหว่างวันขึ้น ๑๔-๑๕ ค่ำ เดือนหกเหนือ หรือเดือนสี่ไทย (ประมาณเดือนกุมภาพันธ์) ของทุกปี ^๓

๓. หนังสือ ๗๕๐ ปีเมืองเชียงราย เนื่องในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคเหนือ. เชียงราย : สำนักพิมพ์ลือล้านนา, ๒๕๕๓.

ประเพณีไหว้สาพญามังราย

ประเพณีไหว้สาพญามังราย หรืองานพ่อขุนเม็งรายมหาราช พญามังรายถือเป็นมหาราชผู้สร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้นมา ดังนั้น จึงมีการจัดงานบวงสรวงพญามังราย หรือที่เรียกว่า พ่อขุนเม็งรายมหาราช เป็นประจำทุกปี งานจะจัดขึ้นระหว่าง วันที่ ๒๖ เดือนมกราคม ถึงวันที่ ๔ เดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี เป็นเวลา ๑๐ วัน ๑๐ คืน ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่พิธีไหว้สาพญาเม็งรายและพิธีเปิดงานพ่อขุน ในวันที่ ๒๖ มกราคม โดยการจัดขบวนแห่เครื่องสักการะของอำเภอต่าง ๆ จะมีความสวยงามและสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงราย คือ ขบวนแห่เครื่องสักการะพญามังราย ๙ ขบวน ประกอบด้วย ขบวน ต้นเทียน ๙ ชุด ขบวนต้นดอก ๙ ชุด ขบวนต้นหมากส้ม ๙ ชุด ขบวนต้นหมากเม็ง ๙ ชุด ขบวนต้นพลู ๙ ชุด สะเหลียงต้นผึ้งใหญ่ สะเหลียงต้นดอกใหญ่ สะเหลียงหมากส้มใหญ่ สะเหลียงต้นพลูใหญ่ นอกจากนี้ ยังมีขบวนต่าง ๆ เช่น ขบวนตุงไชย ขบวนผู้เฒ่าผู้แก่สวมชุดชาวล้านนาถือขันข้าวตอกดอกไม้ ขบวนการแสดงกลองสะบัดไชย ฟ้อนดาบ ฟ้องเจิง ตบมะผาบ ฟ้อนเล็บ ขบวนผู้ที่แต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองเชียงราย และขบวนชาวไทยภูเขาทุกชนเผ่าที่แต่งกายประจำเผ่าที่สวยงามอลังการ

ภายในงานจะจัดนิทรรศการของส่วนราชการ อำเภอ สถาบัน การศึกษา มูลนิธิ และภาคเอกชน มีกิจกรรมบนเวที การออกร้านของเหล่ากาชาดจังหวัด การจัดจำหน่ายสินค้าจากชุมชน และภาคเอกชนมากมาย

กิจกรรมในงานไหว้สาพญามังราย

ประเพณีตานสลากภัต

ประเพณีจะเริ่มต้นในเดือนสิบสองเหนือ และสิ้นสุดเดือนในเดือนเกียงดับ (ตุลาคม) ในประเพณีนี้จะมีการจัดเตรียมสิ่งของมากมาย เช่น ข้าวสาร พริก หอม กระเทียม เกลือ กะปิ ปลาร้า ขนم ข้าวต้ม อาหาร และจัดการจักตอกसान ที่เรียกว่า “ก๋วย” หลังจากนั้นจะบรรจุลงในก๋วย ซึ่งกรุด้วยใบตอง หรือกระดาษสีต่าง ๆ แล้วนำ “ยอด” คือ ธนบัตรผูกติดไม้เสียบไว้ โดยสิ่งของเหล่านี้จะจัดเตรียม ก่อนวันทำพิธี “ตานก๋วยสลาก” ๑ วัน เรียกว่า “วันดา” พอเช้าวันรุ่งขึ้นจะนำ “ก๋วยสลาก” ไปวัดที่จัดงานเพื่อถวาย พระภิกษุสามเณร และมีการเขียนคำอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตาย และเทวดาทั้งหลาย มีการจับสลากในการถวายตามหมายเลขว่าตรงกับพระรูปใด พระรูปนั้นก็รับประเคนและให้พร

ลักษณะของก๋วยสลาก

ประเพณียี่เป็ง

ประเพณียี่เป็ง คือประเพณีสำคัญที่จัดขึ้นในเดือนยี่ หรือเดือน ๑๒ ซึ่งจะตรงกับเดือนพฤศจิกายน ขึ้น ๑๕ ค่ำ เมื่อถึงเดือนนี้ ชาวล้านนาจะนำกระทงพร้อมเครื่องสักการบูชา ซึ่งมีรูปเทียนลอยตามน้ำเพื่อให้ถึงญาติพี่น้อง และบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งชาวล้านนาจะเรียกพิธีกรรมนี้ว่า “ลอยโคมหรือลอยไฟ” โดยก่อนจะถึงวันยี่เป็ง ๒-๓ วัน ชาวบ้านจะทำความสะอาดบ้านเรือน วัด เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับ “การตั้งธรรมหลวง” ในช่วงประเพณีนี้มีความเชื่อกันว่าหากใครฟังเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกครบ ๑๓ กัณฑ์ จะเป็นสิริมงคลต่อชีวิต

ลอยกระทง

ปล່อยโคมลอย

จุดประทีป

ประเพณีการแข่งขันเรือเชียงแสน

การแข่งขันเรือเชียงแสนจะมีช่วงวันสงกรานต์ของทุกปี ในงานจะมีการแห่เรือและสงฆ์พระเจ้าล้านทอง โดยเฉพาะการแข่งขันเรือ ๓ ชาติ (ไทย-พม่า-ลาว) มีความสนุกสนานและน่าสนใจเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ในงานยังมีการเล่นพื้นเมืองและมหรสพมากมาย

ประเพณีการแข่งขันเรือเชียงแสน

ศิลปะ ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมของจังหวัดเชียงราย

ศิลปะ ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมของจังหวัดเชียงรายนั้น มีอยู่มากมาย มีทั้งเก่าแก่ที่สุด จนกระทั่งที่พบในปัจจุบัน และศิลปะ ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนและคุ้มครองตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ซึ่งกรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนไว้เพื่อคุ้มครองและรักษาโบราณสถานอันมีคุณค่าของชาติให้คงไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา และเป็นสมบัติวัฒนธรรมอันภาคภูมิใจของคนในชาติไว้สืบไป ตัวอย่างศิลปะ ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมที่สำคัญ เก่าแก่ เป็นที่เคารพบูชา และโดดเด่นของจังหวัดเชียงราย อาทิ

พระแก้วมรกต

ตามตำนาน รัตน์ พิมพวงศ์ บันทึกไว้ว่า เมื่อประมาณ พ.ศ. ๓๐๐ เทวดาได้สร้างพระแก้วมรกต ถวายพระนาคเสนเถระ ที่ครองเมืองปาฏลีบุตร ปัจจุบันคือ เมืองปัตนะ ประเทศอินเดีย ต่อมาได้ย้ายมาที่ประเทศลังกา

ต่อมาในสมัยพระเจ้าอโนรธามังฉ่อ พระเจ้าอนุรุธราชา แห่งเมืองพุกาม ได้ส่งพระสุมน ไปทูลขอพระเจ้ากรุงลังกา ซึ่งขณะนั้นกำลังถูกพวกทมิฬรุกราน จึงได้มอบพระแก้วมรกต พร้อมพระไตรปิฎกให้ แต่เรือสำเภาที่บรรทุกได้พลัดหลงไปเกยอยู่ที่

อ่าวเมืองกัมพูชา พระแก้วมรกตจึงตกเป็นของประเทศกัมพูชา โดยได้มีการนำไปไว้ที่เมืองอินทรรพฐ (นครวัด) และต่อมาพระแก้วมรกตก็ถูกอัญเชิญมาที่กรุงศรีอยุธยา และกำแพงเพชรตามลำดับ จนกระทั่งถึง พ.ศ. ๑๙๓๓ พระเจ้าพรหม เจ้าเมืองเชียงรายได้ไปอัญเชิญพระแก้วมรกตมาจากกำแพงเพชร มาซ่อนไว้ที่เจดีย์วัดป่าเยี้ยะ เมืองเชียงราย แล้วมาขุดพบเมื่อ พ.ศ. ๑๙๗๗ และต่อมาก็ได้อัญเชิญไปประดิษฐานที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ที่กรุงเทพฯ^๔

๔. จรรยา อิทธิเสริมกุล. เชียงราย : สำนักพิมพ์แพนสยาม, ๒๕๕๐.

วัดพระแก้ว

วัดพระแก้ว หรือ ชื่อเดิมว่า “วัดป่าเยี้ยะ” เป็นวัดเก่าแก่ สร้างในสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด เป็นสถานที่ค้นพบพระพุทธรูปทองคำรัตนปฏิมากร หรือ พระแก้วมรกตจึงทำให้วัดแห่งนี้มีความสำคัญ และได้เปลี่ยนชื่อวัดมาเป็น “วัดพระแก้ว” และเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระชนมายุ ครบ ๘๐ พรรษา พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนชาวเชียงรายจึงได้ร่วมกันสร้างพระหยกเชียงรายขึ้น พระประธานของวัดพระแก้ว เป็นพระพุทธรูปสำริดองค์ใหญ่ปางมารวิชัย ซึ่งเรียกกันว่า “พระเจ้าลานทอง” และยังเป็นที่สักการบูชาของชาวจังหวัดเชียงรายมาเป็นเวลายาวนาน^๕

วัดพระสิงห์ (ศิลปะแบบล้านนา)

“วัดพระสิงห์” สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้ามหาพรหม ผู้ครองเมืองเชียงราย สันนิษฐานว่า วัดนี้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๑๙๒๘ วัดพระสิงห์จัดเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เป็นวัดที่มีความเก่าแก่ และเคยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหินขัด องค์ที่อยู่เชียงใหม่ในปัจจุบัน ด้วยความงดงามของพระอุโบสถแบบล้านนา ที่บานประตูแกะสลักไม้เป็นเรื่องดิน น้ำ ลม ไฟ ออกแบบโดย ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินชาวเชียงราย ในวัดพระสิงห์ยังเป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปจำลอง จึงทำให้วัดพระสิงห์มีความสำคัญอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย

๕.. หนังสือ ๗๕๐ ปีเมืองเชียงราย เนื่องในงานศิลปะหัตถกรรมนักเรียน ภาคเหนือ. เชียงราย : สำนักพิมพ์ลือล้านนา, ๒๕๕๓.

พระธาตุเจดีย์หลวง

พระธาตุเจดีย์หลวงตั้งอยู่ที่ อำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย ลักษณะเจดีย์เป็น เจดีย์ทรงกลมแบบล้านนา เจดีย์หลวงสร้างโดย พญาแสนภู เมื่อพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เจดีย์หลวงนี้ ยังเป็นเจดีย์ทรงกลมรุ่นแรก ๆ มีการประดับ ลวดลายบัวที่ฐาน ตลอดจนลวดลายบัวในส่วน ยอดเป็นลักษณะที่แปลกไปกว่าเจดีย์ทั่วไปและ แสดงถึงการเป็นต้นแบบให้แก่เจดีย์รุ่นหลัง ๆ ที่สร้างขึ้นในเมืองเชียงแสนอีกหลายองค์

พระธาตุเจดีย์หลวง อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

วัดพระเจ้าล้านทอง

วัดพระเจ้าล้านทอง ตั้งอยู่ที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย วัดแห่งนี้สร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๐๓๒ พร้อมกับการหล่อพระพุทธรูป พระเจ้าล้านทอง โดยพระยาศรีรังษุมเงินกอง หรือหมื่นจ้าว เจ้าเมืองเชียงแสนขณะนั้น เจดีย์ฐานสี่เหลี่ยมในวัดพระเจ้าล้านทองนี้ มีแบบ แผนการก่อสร้างผิดไปจากแบบแผนทั่วไป ด้วยลักษณะขององค์เจดีย์ ทิศ และเจดีย์มุมที่ตั้งอยู่ บนฐาน ส่วนพระพุทธรูปพระเจ้าล้านทองซึ่งเป็นแม่แบบพระพุทธรูปล้านนา ที่สร้างขึ้นที่เมือง เชียงแสน สำหรับวิหารแบบพื้นเมือง แม้จะไม่งดงามมากนัก แต่ได้แสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อยู่ด้วย

พระตำหนักดอยตุง

พระตำหนักดอยตุง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

พระตำหนักดอยตุง สร้างเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๐ เป็นพระตำหนักของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นสถานที่ที่พระองค์ทรงประทับเมื่อเสด็จแปรพระราชฐานเพื่อทรงงาน พระตำหนักแห่งนี้เปรียบเสมือนบ้านหลังแรกของพระองค์ เพราะพระองค์ได้ใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในการสร้างพระตำหนักดอยตุงมีความงดงามมาก ออกแบบเป็นลักษณะศิลปะล้านนาผสมผสานแบบกระท่อมชาเลต์ของสวิตเซอร์แลนด์ สร้างอยู่บนเนินเขา จึงสามารถมองเห็นทิวทัศน์ได้อย่างงดงาม

ชาวเขียงรายสืบสานภูมิปัญญาล้านนา

ภูมิปัญญาการอยู่กรรมของชาวเขาเผ่าอาข่า

การอยู่กรรมในชนเผ่าอาข่า ที่เรียกว่า "ลองเออ" ที่ยังคงเป็นประเพณีสืบทอดต่อกันมาของชาวเขาเผ่าอาข่าจนถึงปัจจุบันนี้ การอยู่กรรมอาข่า คือ จะไม่มีการประกอบกิจกรรมใด ๆ ทั้งสิ้นในช่วงการอยู่กรรมนี้ ไม่ว่าจะในหมู่บ้านหรือนอกหมู่บ้าน อาข่าเชื่อว่าเป็นวันที่แบ่งดินแดนระหว่างคนกับผี หรืออาข่ากับสรรพสิ่งในธรรมชาติ ซึ่งการอยู่กรรมของอาข่ามีหลายลักษณะ ดังนี้

๑. พิธีอยู่กรรมวันหมู (หยะลองเออ) การอยู่กรรมในวันหมู หรือหยะลองเออ การอยู่กรรมในวันนี้ เพื่อชอนตัว ระหว่างโลกที่สัมผัสไม่ได้ (ผี) กับโลกมนุษย์ โดยไม่ให้แต่ละฝ่ายมองเห็นกัน จึงถือว่าการอยู่กรรมเพื่อแบ่งเขตของแต่ละฝ่าย โดยถือเอาวันหมูมาใช้ เนื่องจากหมู เวลาออกหากินมักจะมองลงแต่พื้นดิน จะไม่มองอย่างอื่น จึงถือวันนี้ในการอยู่กรรม

๒. พิธีอยู่กรรมวันแฮ้ย (แฮ้ยลองเออ) การอยู่กรรมวันแฮ้ยนี้ จะเริ่มขึ้นเมื่อเสร็จจลินพิธียอลาอ่าเผ่ว โดยหยุดอยู่ที่บ้าน ไม่ไปไหน เมื่อถึงการนับวันแฮ้ย ตามราศีสัตว์ การนับวันอาข่า “แฮ้ย” ชาวอาข่าเล่าว่า เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายสุนัขจิ้งจอก อาศัยอยู่ในเขตหนาวที่มีหิมะปกคลุม จากการศึกษาพบว่า ไม่เคยมีผู้ใดพบเห็นสัตว์ประเภทนี้มาก่อน เสมือนสัตว์ในนิทานมากกว่า ซึ่งอาข่าก็ยังให้การนับถือ อาข่าเชื่ออีกว่า มันมีคุณสมบัติ สามารถที่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ ทั้งกลางวัน และกลางคืน และยังมองเห็นมิติโลกของวิญญาณ ที่สัมผัสไม่ได้ ดังนั้นอาข่าไม่ปรารถนาที่จะให้มนุษย์มองเห็นผีเหมือนสัตว์ตัวนี้ ซึ่งเชื่อว่า หากมนุษย์สามารถมองเห็นโลกของวิญญาณได้เหมือนสัตว์ประเภทนี้ ก็จะทำให้เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วย และอาจถึงแก่ชีวิตได้ อาข่าจึงได้มีการอยู่กรรมในวันนี้ เพื่อไม่ให้มองเห็นเหมือนสัตว์ที่ได้ชื่อว่า “แฮ้ย” ตัวนี้ จนถึงปัจจุบัน

๓. พิธีอยู่กรรมหมีจ่าเชอหมีลองเออ (จุดไฟเผาป่า) พิธีกรรมนี้จะมีในช่วงปลายเดือนมีนาคม ถึงต้นเดือนกันยายนของทุกปี หลังจากที่มีการถางไร่ถางป่าเสร็จแล้ว ก็จะมีการจุดไฟเผาไร่ของตน เมื่อทุกครัวเรือนทำการเผาไฟในไร่เสร็จแล้ว ก็จะอยู่กรรม อาษาเรียกว่า “หมีจ่าเชอ หมีลองเออ” หมายถึง อยู่กรรมเนื่องจาก เผาไฟในไร่ และในการอยู่กรรมดังกล่าว จะไม่ทำกิจกรรมใด ๆ โดยใช้เวลา ๑ วัน มีความเชื่อในการอยู่กรรมว่า หยุดเพื่ออโหสิกรรมกับ สัตว์เล็ก สัตว์ใหญ่ ต้นไม้ใบหญ้า หรือสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่ได้ตายในช่วงการเผาไร่^๖

การนั่งอยู่กรรมหมีจ่าเชอ หมีลองเออ

ความหมายและความสำคัญของพิธีกรรมนี้ คือ

๑. แสดงถึงหมดฤดูกาลเผาไฟ เพื่อการเตรียมพื้นที่เพาะปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ
๒. เป็นการแสดงความอาลัยแก่สิ่งมีชีวิตที่ล่วงลับไปจากการเผาไร่ ซึ่งเป็นการอโหสิกรรม ไม่ให้เกิดความพยาบาท โดยหยุดการทำงานเป็นเวลา ๑ วัน
๓. แผ่จิตเมตตา อุทิศส่วนบุญกุศลไปให้สัตว์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสบายใจของมนุษย์ ซึ่งได้แสดงถึงการให้ความสำคัญ ในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิตร่วมโลกด้วยกัน

๖. พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์. ภูมิปัญญาไทยกับการบริหารจัดการศึกษา. มปป., ๒๕๔๔.

ภูมิปัญญาการเรียกขวัญ (ฮ้องขวัญ)

“การเรียกขวัญ หรือการฮ้องขวัญ” เป็นความเชื่อของชาวล้านนาว่าใน ๑ ปี ต้องมีการสู่ขวัญอย่างน้อย ๑ ครั้ง หรือบางปีอาจมีการเรียกขวัญถึง ๒ - ๓ ครั้ง อาจเนื่องมาจากเจ็บป่วย ตกใจ หรือมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ยังมีความเชื่อกันอีกว่าการเรียกขวัญนั้น จะช่วยจัดความทุกข์ทรมานได้ และเมื่อทำแล้ว วิญญาณบรรพบุรุษก็จะมาคุ้มครอง และดูแลผู้ถูกเรียกขวัญ เมื่อเรียกขวัญเสร็จก็จะทำให้คนที่ถูกเรียกขวัญนั้นสบายใจขึ้น โดยปกติแล้วมักจะเรียกขวัญในช่วงเทศกาลปีใหม่ ในการเรียกขวัญจะใช้เวลาไม่มากนัก แต่จะมีของเช่น ไห้วเป็น ไก่ หมู กระจาดเงินและเหล้า เป็นเครื่องเซ่นไหว้ โดยจัดไว้บน โต๊ะหน้าห้องบูชา จะใช้เวลาในการเรียกขวัญประมาณ ๒ ชั่วโมง เมื่อทำพิธีเสร็จก็รับประทานร่วมกันกับอาจารย์ผู้ประกอบพิธี อาจารย์ผู้ประกอบพิธีก็จะบอกว่าขวัญเรา กลับมาหรือยัง เพื่อที่จะได้รู้ว่าเป็นอย่างไรบ้าง ดีหรือไม่ดีตามประเพณี อาจารย์ผู้ประกอบพิธีก็จะบอกเรา ถ้าหากว่าไม่ดี ก็จะมีพิธีกรรมแก้ต่อไป

พิธีเรียกขวัญ สู่ขวัญของชาวล้านนาเชียงราย

กำสู่วัญ ฮ้องขวัญ

ขวัญเหยขวัญ สู้ปะเครื่องหย่องใส่เหนือขัน มีตั้งน้ำ นำมาปอขนาด มีตั้งไก่ ต้มอาจตัวปี มีตั้งกัตตะลิกกล้วยอ้อย มีตั้งหมากกำหน้อยใส่ปูนปู มีตั้งข้าวสะตุผงสะตุยอย น้ำอ้อยอ้อยดูหวาน มีตั้งข้าวหนมจ้านหนมแจ้ ป่าปึงแล่แปนตัว มีตั้งข้าวหนมหนัวใส่ มะปิว มีตั้งข้าวหนมร้าวใส่น้ำมันหมู มีตั้งขนมวิตุใส่กล้วย มีตั้งขนมกล้วยใส่จ้านแบน มีตั้งขนมแต่นจันใหม่ มีตั้งขนมไข่และสุรา มีตั้งไข่มอนหนาสุกล้ม มีตั้งเมี่ยงส้มอมแล้ว หากใจดี มีตั้งบุรีป็นตองยอด ปั้นแล้วถอดปั้นขาว ยิ่งกว่าสาวปั้นฝากู้ มีน้ำกู่และ น้ำจันท์ มีตั้งน้ำสุกกันและน้ำมันหอม และส้มป่อยข้าวหมื่นอ้อยเอาผิว มีตั้งคำปลิวและ เงินล้าน แม้งจักไถ่จ้างกะยงว่าเหลือ แคบหมูเจี๋อร์สเร้า หอมตัวเต้าตอดัง มีตั้งผ้าปัง ม่วงแห้ง งานเพราะแต่แส่วขาวปอน แลบร้อนเสื้อผ้าและไหมคำ แวนหวีดำไหว่ห้อย แหวนสอดก้อยคำแดง ดอกดวงแสงพร้าพร้อม มีตั้งดอกตะหล้อมและคำแฮ ต่าเหินแก บานคำ ยี่สุนคำบานงาย สีสุกกายซอนแดง ซอมพอแสงยั้งย้อย จำป่าหน้อยบานงาม ดอกสีครามอัญชัน มะลิวัลย์หอมยั้ง ดอกแก้วมิ่งหอมนวล ดอกคำแสนสวนและดอกคำ เกี้ยวแก้ว ดอกคัตเค้าหนามหนา ดอกเก็ดถวาหอมใกล้ ดอกเข็มใต้งามสะอาด ดอกเบญจมาศกลมทอง มีตั้งดอกตองและดอกจิว บานสอดสีวเมื่อฤดูยามหนาว มีตั้ง ดอกกวาวที่มำบานหลามก้าน แมงภู่ตันมัวเมา จมจารสกลิ่นเต้า เป็นคู่เล่าไปมา จับสาขาร้องถ้อง เสียงร่ำร้องขานขัน นกเนียงนันเกาะคู่ นกแขวปู้ชูดบินเสย นกป้อเฮย เก้าแยก บินเซาะแซกหากัน เป็นคู่ขานขันคำเจ้า ไปเจยจมเล่าตีบพะดวงดอกไม้ ขออะล้งเจิญสามสิบสองขวัญแห่งแก้วแก่นไต้ จุงมาเสวยนี้เสี้ยง คู่ข้าว คู่ขวัญ เล่าก่อนเตื่อะ...^๗

กูกมา กูกมา โอม ... พุทธะเสฏฐโฐ พุทธโธมา ฮัมโม สังโฆมา...เพียง... !!!

๗. พ่อหนานทอง เดชะธีระชาติ. ตำราพิธีกรรมล้านนา. เชียงราย : ร้านสาคร, ม.ป.ป.

ภูมิปัญญาโคมลอย ลอย่องส่งเคราะห์

โคมลอย หรือในบางท้องถิ่นเรียกว่า ว่าว มี ๒ ชนิด คือ โคมลม และโคมไฟ
 โคมลม คือ โคมที่ปล่อยในเวลากลางวัน
 โคมไฟ คือ ใช้ปล่อยในเวลากลางคืน

การปล่อยโคมลอยนั้น นิยมเล่นหรือแข่งขันกันในเทศกาลงานประเพณีสำคัญ ๆ ของหมู่บ้าน เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ประเพณียี่เป็ง หรืองานบุญต่างๆ การปล่อยว่าวหรือโคมลอยนี้ มีความเชื่อกันว่า เพื่อให้ว่าวได้นำเอาเคราะห์ร้ายภัยพิบัติต่าง ๆ ออกจากหมู่บ้าน ดังนั้น ว่าวหรือโคมลอยที่ปล่อยขึ้นไป ถ้าไปตกในบ้านใคร บ้านนั้นจะต้องทำพิธีสะเดาะเคราะห์เพื่อล้างเสนียดจัญไรทั้งปวงออกไป นอกจากนี้ ยังถือกันว่าเป็นการทำเพื่อบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และเพื่อความสนุกสนาน สร้างความสามัคคีในหมู่บ้านอีกด้วย

การปล่อยโคมลอยตอนกลางวัน

การปล่อยโคมลอยตอนกลางคืน

ภูมิปัญญาบูชาดาวตั้งสี่ ประเพณีการนับถือเทพย

ตามความเชื่อของชาวล้านนาเชื่อว่า ดาวตั้งสี่ หรือ ท้าวจตุโลกบาล เป็นท้าวมหาราช สี่องค์ผู้ประจำอยู่บนสรวงสวรรค์ชั้นต้น มีหน้าที่ดูแลทิศทั้งสี่ ดังนั้นก่อนจะทำการใด ๆ จะต้องมีการบอกกล่าวให้ท้าวจตุโลกบาล ได้รับรู้ รับทราบและสร้างความพึงพอใจให้ท่าน เพื่อให้ความคุ้มครองรักษาให้แคล้วคลาดจากภัยอันตราย สิ่งชั่วร้ายนานาประการ และอวยพรให้เจ้าของงาน เกิดสิริมงคล มีความสุขความเจริญ ประสบความสำเร็จ ในงานตามที่ตั้งไว้

การบูชาดาวตั้งสี่ จะเลือกประกอบพิธีทางทิศตะวันออก เพราะชาวล้านนานิยมนอนหันหัวไปทางทิศตะวันออก ซึ่งถือเป็นทิศที่แสดงถึงความรุ่งโรจน์เป็นมงคล ช่วงเวลาในการทำพิธี นิยมจัดพิธีกรรม ในช่วงเช้าของวันข้างขึ้น และในวันที่มีงานบุญต่าง ๆ

การทำพิธีบูชาดาวตั้งสี่

เสาบูชาดาวตั้งสี่

การตั้งเสาบูชา จะใช้เสาไม้ความสูงพอให้สะดวกสำหรับการวางเครื่องบูชา ใช้ไม้ทำเป็นรูปกากบาทบนหัวเสา จะได้ปลายไม้ที่ชี้ไปทั้งสี่ทิศ ถ้าเป็นงานวัดที่มีการเฉลิมฉลองทุกปีการทำเสาก็จะทำถาวร แต่หากเป็นที่บ้านซึ่งนาน ๆ มีงานครั้งก็อาจใช้ต้นกล้วยแทนเสาไม้ได้ สะตวงเป็นกระทงทำจากกาบกล้วยพับม้วนให้เป็นรูปสี่เหลี่ยม ด้านล่างทำเป็นฐานรองด้วยใบตองกล้วย สะตวงใช้สำหรับใส่เครื่องบูชา จะประกอบไปด้วย ดอกไม้ ธูปเทียน หมาก เมี่ยง บุหรี่ ขนม ตุงจ้อ (ธงสามชาย ทำด้วยกระดาษสีต่าง ๆ) ใช้ปักในและขอบสะตวง จะวางไว้บนปลายไม้ทั้งสี่ทิศ และสะตวงใหญ่ที่วางไว้ตรง กลางเสาด้านบนเป็นสะตวงใหญ่สำหรับพระอินทร์ ผู้เป็นหัวหน้าหรือประธานของเหล่าเทวดาทั้งหลาย สะตวงอันสุดท้ายใช้วางไว้บนดินโคนเสาสำหรับบูชาแม่ธรณี สะตวงที่ใช้ในพิธีมีทั้งหมด ๖ สะตวงด้วยกัน

ของเล่นพื้นบ้าน ภูมิปัญญาสืบสานของลูกหลานชาวล้านนา

เมื่อพูดถึงของเล่น เด็กสมัยนี้จะรู้จักของเล่นที่ผลิตขึ้นจากเทคโนโลยีและโรงงาน อาทิ ปืนกลแสงเลเซอร์ เกมส์ เครื่องบินไซลาน ตุ๊กตาบาร์บี้ หรือแม้แต่รถแข่งที่ใช้รีโมทบังคับที่กำลังฮิตให้หมู่เด็ก ๆ อย่างรถกระป๋อง เป็นต้น

“ของเล่นพื้นบ้านไทย” เป็นสื่อพื้นฐานที่จะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาในด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา นอกจากนี้ของเล่นพื้นบ้านยังมีส่วนทำให้เกิดการพัฒนาของเด็กแบบองค์รวม และมีความเหมาะสมกับพัฒนาการทางกาย ฝึกทักษะการสังเกต การแก้ปัญหาด้วยเขาวนปัญญา การใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ และจินตนาการ สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือการค้นคว้าหาคำตอบแบบใช้เหตุผลควบคู่ไปกับคุณธรรมที่มากับภูมิปัญญาเหล่านี้^๘

ในอดีตปู่ย่าตายายมักทำของเล่นพื้นบ้านให้ลูกหลานเล่น ไม่ว่าจะเป็นม้าก้านกล้วย ก๊อบแก๊บ ที่ทำจากกะลามะพร้าว สิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากภูมิปัญญาชาวบ้านทั้งสิ้น และเมื่อใดที่คนเฒ่าคนแก่นั่งทำของเล่นพื้นบ้าน จะมีลูกหลานมานั่งล้อมวง ซึ่งบรรยากาศความสัมพันธ์อันใกล้ชิดนี้ไม่มีให้เห็นอีกแล้ว เพราะเด็กรุ่นใหม่นิยมเข้าไปเที่ยวตามห้างสรรพสินค้าใช้จ่าย สรุ่ยสุร่าย ปล่อยให้ปู่ย่าตายายต้องเหงาอยู่กับบ้าน

ภาพคนเฒ่าคนแก่ทำของเล่นให้เด็ก ๆ เล่น

๘. กรมการศึกษานอกโรงเรียน. เรียนรู้หลักการทางวิทยาศาสตร์จากของเล่นพื้นบ้านไทย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

“คำสอนของชาวล้านนา” ภูมิปัญญาล้ำลึกด้านภาษา

ในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีคำสั่งสอนเป็นของตน ชาวล้านนาก็เช่นเดียวกัน บรรพบุรุษได้มีคำสั่งสอนลูกหลานมากมาย ซึ่งในคำสั่งสอนเหล่านั้นได้แฝงไว้หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต หรือการทำงาน จากคำสอนเหล่านี้ทำให้ได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรม ความเชื่อ ทัศนคติของชาวล้านนาอีกด้วย ดังตัวอย่างคำสอนต่อไปนี้

“กลัวล้าจ้างตาย อายล้าจ้างตัว”

หมายถึง กลัวมากเกินไปก็จะพาลตายเองง่าย ๆ หรือเกิดความอายมาก ๆ ก็จะทำให้สะดุดล้มลง เป็นคำสั่งสอนสำหรับคนที่ไม่มีความกล้า หรือคนที่ขลาดกลัวไม่มีความตัดสินใจที่แน่นอน

“ก้มหน้าหื้อผ่อดินเมือง จังรุ่งเรื่องไปวันตางหน้า”

หมายถึง ให้ก้มหน้าดูแผ่นดิน เพราะวันหน้าอาจได้รับความเจริญรุ่งเรือง แสดงให้เห็นว่าให้มีความ겸มตน ขยันขันแข็งประกอบสัมมาชีพ เพราะวันข้างหน้าอาจจะร่ำรวยและเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้าในชีวิต การงาน

“กั้นหม้อบฮ้อน บ่เป็นแต่ไฟ มันเป้นแต่ไฟ บี้จี้กับหม้อ”

หมายถึง หม้อที่เอามาตั้งบนเตาไฟไม่ร้อน ไม่ใช่เป็นเพราะหม้อหากแต่เป็นเพราะไฟแรงเหมือนกับคนที่ทำความผิดเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จะไปโทษคนที่ทำผิดไม่ได้ จะต้องหาสาเหตุของการที่ทำความผิดเสียก่อนว่า สาเหตุนั้นมาจากอะไร

“กินง่ายจ่ายอ่วย มักเป็นคนตึก กินจี้กินจำ หมั้นฮิบหมั้นฮอม มักจะเป้นคนมั่งคนมี”

หมายถึง ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายไม่รู้จักประหยัด มักจะอับจน กลายเป็นคนยากเข็ญใช้จ่ายอย่างประหยัด รู้จักมัธยัสถ์เก็บออม ก็จะได้รับความสะดวกสบายเมื่อภายหลัง

“กำขี้ดีกว่ากำตด”

หมายถึง โอกาสที่มาถึงนั้น แม้ว่าจะได้เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ต้องคว้าเอาไว้ก่อน อย่าไปมัวรอของที่คิดว่าจะมีค่ามากกว่าทีหลัง เข้าทำนองสิบเบี้ยใกล้มือต้องรีบถือเอาไว้ก่อน

“ข้าวลีบมันตึงบ่อก”

หมายถึง เมล็ดข้าวลีบนั้นย่อมจะไม่มีทางที่จะงอกเป็นกล้าขึ้นมาได้ เช่นเดียวกับคนที่ไม่มีความรู้ และวิชาการย่อมจะหาความเจริญได้ยาก

“ของบ่กินฮู้เน่า ของบ่เล่าฮู้ลิม”

หมายถึง ของที่เก็บไว้ไม่รับประทานย่อมบูดเน่า และวิชาการต่างๆ นั้นหากว่าไม่ทบทวนก็จะทำให้ลืมนง่าย ๆ เหมือนกัน

“ขี้โลกบ่เสีย ขี้เหลือบ่ปันได้”

หมายถึง คนที่มีความโลภมากๆ มักจะเสียของ คนที่ไม่โลภนั้นมักจะเข้าทำงานองเสียน้อยเสียยากเสียมากเสียง่าย

“กำนจำเป็น ข้าวเย็นจำอ่อน”

หมายถึง ความจำเป็นที่เกิดขึ้นกับคนเรานั้น เราจะต้องหาหนทางบำบัดให้หายลงไปได้ บางครั้งความจำเป็นเกิดขึ้น เราก็ต้องยอมแค้นหมดตัวได้ เปรียบเอาไว้เหมือนข้าวที่ค้างคืน เราจะต้องนำมาอ่อนในตอนเช้าอีกวันหนึ่ง ถึงจะนำมารับประทานได้

“เงินอยู่ในน้ำ คำอยู่ในดิน”

หมายถึง เงินทองนั้นแม้หายากก็จริง แต่คนที่ขยันหมั่นเพียรแล้ว ก็จะสามารถหาเงินได้จากในน้ำ หาทองคำได้จากในดินได้โดยไม่ยาก เพราะบ้านเรานั้นในน้ำก็มีปลาในนา ก็มีข้าวอยู่แล้ว เพียงแต่มีความขยัน รู้จักปลูกพืช รู้จักเลี้ยงสัตว์ ก็จะเป็นหนทางนำไปสู่ความร่ำรวยได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. **เรียนรู้หลักการทางวิทยาศาสตร์จากของเล่นพื้นบ้านไทย.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

จรรยา อธิติเสริมกุล. **เชียงราย : สำนักพิมพ์แพนสยาม, ๒๕๕๐.**

พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์. **ภูมิปัญญาไทยกับการบริหารจัดการศึกษา. มปป., ๒๕๔๔.**

พ่อนานทอง เตชะธีระชาตรี. **ตำราพิธีกรรมล้านนา. เชียงราย : ร้านสาคร, ม.ป.ป.**

หนังสือ ๗๕๐ ปีเมืองเชียงราย เนื่องในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน ภาคเหนือ. เชียงราย :

สำนักพิมพ์ลือล้านนา, ๒๕๕๓.

อนุสรณ์การสมโภชเมืองเชียงราย ๗๒๕ ปี. เชียงใหม่ : เชียงใหม่สหนวกิจ, ๒๕๒๙.

แบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเชียงราย

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว แล้วทำเครื่องหมาย ✕ ลงในกระดาษคำตอบให้ตรงกับข้อที่เลือก

๑. เพราะเหตุใดวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนเชียงรายถึงมีความผสมผสานทางวัฒนธรรมของหลายเชื้อชาติ
 - ก. เป็นวัฒนธรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น
 - ข. วัฒนธรรมที่คนส่วนใหญ่ยอมรับนับถือ
 - ค. เชียงรายเป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน
 - ง. การดำเนินชีวิตของกลุ่มคนที่เปลี่ยนแปลงไปตามเชื้อชาติ ท้องถิ่น

๒. ข้อใดเป็นประเพณีที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนา
 - ก. ประเพณียี่เป็ง
 - ข. การสืบชะตา
 - ค. ประเพณีจุดบั้งไฟ
 - ง. ประเพณีการแข่งขันเรือ

๓. กลุ่มชนที่ใหญ่ที่สุดในเชียงราย คือกลุ่มชนใด
 - ก. ชาวเขา
 - ข. ไทยลื้อ
 - ค. ไทยใหญ่
 - ง. คนเมือง

๔. ภาษาถิ่นที่คนเมืองใ้ช้อยู่เรียกว่าภาษาอะไร
 - ก. ภาษาลื้อ
 - ข. ภาษายอง
 - ค. ภาษาไทย
 - ง. ภาษาพื้นเมือง

๕. คำว่า “เตี้ยว” หรือ “เตี้ยวสะตอ” หมายถึงอะไร

- ก. เสื่อแขวนยาวของคนล้านนา
- ข. เสื่อแขวนสามส่วนของคนล้านนา
- ค. กางเกงขาสั้นของคนล้านนา
- ง. กางเกงสามส่วนของคนล้านนา

๖. ประเพณีใดเกิดจากความเชื่อ

- ก. ประเพณียี่เป็ง
- ข. ประเพณีสงกรานต์
- ค. ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า
- ง. ประเพณีนมัสการพระธาตุดอยตุง

๗. ผู้ชายที่บวชเป็นพระ ถ้าลาสิกขาบทยออกมาแล้ว จะเรียกค่านำหน้าชื่อว่าอย่างไร

- ก. น้อย ข. หนาน
- ค. อ้อย ง. คุณท่าน

๘. ข้อใดคือวงดนตรีของชาวล้านนา

- ก. วงดนตรีสากล
- ข. วงปี่พาทย์
- ค. วงเครื่องสาย
- ง. วงสะล้อ ซอ ซึง

๙. พระธาตุดอยตุง มีความสำคัญอย่างไรต่อคนเชียงราย

- ก. เป็นพระธาตุอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวเชียงราย
- ข. เป็นพระธาตุที่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ในวัดเลย
- ค. เป็นพระธาตุเก่าจอมของจังหวัดเชียงราย
- ง. เป็นที่ประทับของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

๑๐. ประเพณี “ตานก๋วยสลาก” มีความหมายตรงกับข้อใด

- ก. ประเพณียี่เป็ง
- ข. ประเพณี
- ค. ประเพณีตานสลากภัต
- ง. ประเพณีฮ้องขวัญ

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเชียงราย

ข้อที่ ๑	คำตอบ คือ	ข้อ ค.
ข้อที่ ๒	คำตอบ คือ	ข้อ ก.
ข้อที่ ๓	คำตอบ คือ	ข้อ ง.
ข้อที่ ๔	คำตอบ คือ	ข้อ ง.
ข้อที่ ๕	คำตอบ คือ	ข้อ ง.
ข้อที่ ๖	คำตอบ คือ	ข้อ ค.
ข้อที่ ๗	คำตอบ คือ	ข้อ ข.
ข้อที่ ๘	คำตอบ คือ	ข้อ ง.
ข้อที่ ๙	คำตอบ คือ	ข้อ ก.
ข้อที่ ๑๐	คำตอบ คือ	ข้อ ค.

